MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE

BIRO ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA

Nastavni program

Likovno obrazovanje

za VIII razred

Skoplje, 2025. godina

OSNOVNI PODACI O NASTAVNOM PROGRAMU

Nastavni predmet	***Likovno obrazovanje***
Vrsta/kategorija nastavnog predmeta	Obavezni
Razred	VIII (osmi)
Teme/oblasti nastavnog programa	• ***Likovni jezik*** • ***Dvodimenzionalna umjetnost*** • ***Trodimenzionalna umjetnost***
Broj časova	1 čas nedjeljno/36 časova godišnje
Oprema i sredstva	• Kompjuter, tablet, projektor, digitalni fotoaparat, mobilni telefon (aplikacije), pametna tabla, štampač i sl. • Internet i obrazovni softveri. • Papir, olovka (B i HB), ugalj, drvene bojice, tuš i pero, lavirani tuš, tuš u boji, suhi pastel, flomasteri, četkice, tempere, akrilne boje, vodene boje, markeri, ljepilo, makaze, glina, matrica i valjak. • Žica, tekstilno platno, vunica, karton, ljepilo, štapići, novine, salvete i heftalica. • Reprodukcije umjetničkih djela, učenički radovi, fotografije, časopisi, knjige, proizvodi dizajna i dr.
Normativ nastavnog kadra	Nastavu likovnog obrazovanja u sedmom razredu može da izvodi lice koje je završilo: • studije likovne umjetnosti, nastavni smjer, VII/1 ili VI A (prema MRK) i 240 EKTS; • studije likovne umjetnosti, drugi nenastavni smjer VII /1 ili VI A (prema MRK) i 240 EKTS i stečenu pedagoško-psihološku i metodičku spremu na akreditovanoj visokoškolskoj ustanovi.

POVEZANOST SA NACIONALNIM STANDARDIMA

Ishodi učenja navedeni u nastavnom programu dovode ka sticanju sljedećih kompetencija koje su obuhvaćene u oblasti **Umjetničko izražavanje i kultura** Nacionalnih standarda:

	Učenik/učenica zna i/ili umije:

VIII-A.5	da pokazuje prepoznavanje vlastite kulture i različitih načina njenog izražavanja kroz književnost i vizuelne umjetnosti, muziku i ples, građevine i druge kulturne proizvode;
VIII-A.7	a prepoznaje i objašnjava kako se kulturna obilježja mijenjaju tokom vremena i u različitim kontekstima;
VIII-A.12	da tumači svijet ne samo sa stanovišta pripadnika vlastite kulture nego i iz perspektive drugih kultura.
	Učenik/učenica razumije i prihvata da:
VIII-B.4	kulturna raznolikost utiče na razvoj identiteta pripadnika različitih kultura.
VIII-B.6	poštivanje i promoviranje drugih kultura doprinosi osiguravanju poštovanja vlastite kulture od strane drugih.

Nastavni program uključuje i relevantne kompetencije iz sljedećih područja Nacionalnih standarda:

Jezička pismenost

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
I-A.3	da vodi kritički i konstruktivan dijalog, argumentirano iznoseći svoje stavove;
I-A.9	da razumije sadržaje pisanog teksta: da može izdvojiti, analizirati, procijeniti/vrednovati i sažeti informacije iz teksta te ih iskazati (pismeno i usmeno) vlastitim riječima;
I-A.11	da identificira i analizira poruke te stilske i estetske elemente književnih djela;
I-A.12	da koristi informacije iz različitih izvora i medija te da im kritički pristupa, uzimajući u obzir izvor, kontekst, svrhu i vjerodostojnost prezentiranih informacija.
	Učenik/učenica razumije i prihvata da:
I-B.4	sadržaj i način izražavanja mišljenja mogu doprineti održavanju i poboljšanju komunikacije, ali i izazvati nesporazume i sukobe.

Matematika i prirodne nauke

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
III-A.52	da razumije značaj i potrebu održivog razvoja te kritički analizira situacije u kojima postoje sukobi interesa između potrebe za ekonomsko-tehnološkim razvojem i zaštite životne sredine;
III-A.54	da objašnjava fizičke pojave i koristi naučne koncepte u svakodnevnom životu;

III-A.54	da povezuje zakonitosti u eksperimentu sa zakonitostima u stvarnoj prirodnoj pojavi, uočava uzročno-posljedične veze i shvata da se mnoge prirodne pojave mogu predvidjeti.
	Učenik /učenica razumije i prihvata da:
III-B.9	treba da razumije prednosti, ograničenja i rizike naučnih teorija i njihovu primjenu i da pokaže razvijen stav prema donošenju ispravnih odluka i izgradnji vrijednosti, uključujući i moralni aspekt u rješavanju problema.

Digitalna pismenost

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
IV-A.4	da u saradnji s drugima analizira problem, razvije ideju i plan za njegovo istraživanje i rješavanje te isplanira kada i za šta će koristiti IKT;
IV-A.6	da izabere i koristi različite alate za obradu podataka, analizira podatke i predstavi ih na različite načine, poštujući pravila korištenja;
IV-A.7	da odabere i koristi odgovarajuće IKT alate za komunikaciju, sigurno dijeli informacije, kontaktira i sarađuje s drugima na online projektima, u društvenim aktivnostima ili za lične potrebe;
IV-A.10	da vodi računa o svom digitalnom identitetu, sigurnosti i reputaciji te poštuje politike privatnosti.
	Učenik /učenica razumije i prihvata da:
IV-B.5	informacije dostupne u digitalnom prostoru treba koristiti etički, u skladu s definiranim pravilima i za dobrobit ljudi;
IV-B.6	mora se poštovati pravo intelektualnog vlasništva nad sadržajima i proizvodima dostupnim na digitalnim mrežama.

Lični i socijalni razvoj

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
V-A.6	da postavlja ciljeve za učenje i vlastiti razvoj te radi na prevazilaženju izazova koji se javljaju na putu njihovog ostvarivanja;
V-A.7	da koristi vlastita iskustva kako bi sebi olakšao/la učenje i prilagodio/la vlastito ponašanje u budućnosti;
V-A.8	da organizira vlastito vrijeme na način koji će mu/joj omogućiti da efikasno i efektivno ostvari postavljene ciljeve i zadovolji vlastite potrebe;

V-A.10	da primjenjuje etička načela pri procjenjivanju ispravnog i pogrešnog u vlastitim i tuđim postupcima te ispoljava vrline karaktera (kao što su: poštenje, pravednost, poštovanje, strpljenje, briga, pristojnost, zahvalnost, odlučnost, hrabrost i samodisciplina);
V-A.14	da aktivno sluša i primjereno reagira, pokazujući empatiju i razumijevanje za druge, te da na konstruktivan način izražava vlastite brige i potrebe;
V-A.17	da traži povratnu informaciju i podršku za sebe, ali i da daje konstruktivnu povratnu informaciju i podršku u korist drugih;
V-A.18	da istražuje postavljajući relevantna pitanja s ciljem otkrivanja problema, analiziranja i vrednovanja informacija i prijedloga te provjeravanja pretpostavki;
V-A.19	da daje prijedloge, razmatra različite mogućnosti i predviđa posljedice kako bi donosio/la zaključke i racionalne odluke.
	Učenik /učenica razumije i prihvata da:
V-B.5	od načina na koji pristupa rješavanju problema i razrješavanju konflikata zavisi da li će problemi biti riješeni, odnosno da li će konflikti biti razriješeni;
V-B.7	inicijativnost, upornost, istrajnost i odgovornost važni su za izvršavanje zadataka, ostvarivanje ciljeva i prevazilaženje izazova u svakodnevnim situacijama.
V-B.9	traženje povratnih informacija i prihvatanje konstruktivne kritike vode ka ličnom napretku na individualnom i društvenom nivou (planu).

Društvo i demokratska kultura

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
VI-A.2	da analizira vlastito ponašanje s ciljem unapređenja, postavljajući sebi realne i ostvarive ciljeve za aktivno djelovanje u zajednici;
VI-A.4	da kritički promišlja o različitim ličnim i društvenim vrijednostima i ponašanjima u različitim kontekstima (posebno u etički osjetljivim situacijama), poštuje društveno prihvaćene norme i vrijednosti, ali ih i preispituje kada smatra da je to potrebno;
VI-A.8	da uoči šta povezuje, a šta razdvaja ljude u zajednici, pronalazi načine da doprinese napretku zajednice, imajući u vidu potrebe i interese svih;
VI-A.12	da kritički analizira i diskutira o vrijednostima građanskog društva, različitim ulogama i ponašanjima građana te o vlastitoj ulozi u njemu;

VI-A.13	da analizira koncept ljudskih prava i prava djeteta, identificira slučajeve kršenja prava i poduzima aktivnosti za njihovo neselektivno poštivanje;
VI-A.17	da analizira utjecaj štampanih, elektronskih i društvenih medija na javno mnijenje i bira vjerodostojne izvore informacija na kojima će zasnivati vlastite stavove;
VI-A.19	da objasni važnost demokratskih procesa u društvu i primjenjuje principe demokratskog učešća u okviru škole;
VI-A.24	da identificira geografske karakteristike naše države i povezuje ih s društvenim razvojem;
VI-A.27	da ispriča i objasni historiju (socijalnu, kulturnu i političku) vlastitog naroda i historije drugih naroda koji žive u našoj zemlji i regionu, sa njihovim posebnostima i u kontekstu zajedničke historijske prošlosti.
	Učenik /učenica razumije i prihvata da:
VI-B.6	lični angažman i saradnja s drugima važni su za ostvarivanje zajedničkog javnog interesa;
VI-B.7	svaki građanin dužan je odgovorno se odnositi prema sugrađanima, zajednici i društvu u cjelini, stalno imajući u vidu posljedice svojih postupaka po druge i okolinu;
VI-B.9	svaki građanin treba preuzeti odgovornost za promjene u prirodi izazvane ljudskim aktivnostima;
VI-B.10	poznavanje historije i geografije omogućava bolje razumijevanje svijeta u kojem živimo.

Tehnika, tehnologija i preduzetništvo

	Učenik/učenica zna i/ili umije:
VII-A.2	da objasni potrebu za inovacijama u razvoju društva;
VII-A.6	da razvije plan za izradu proizvoda s upotrebnom vrijednošću, izradi proizvod koristeći odgovarajuće materijale, alate i postupke te provjeri njegovu funkcionalnost;
VII-A.7	da odredi cijenu proizvoda, uključujući zaradu, troškove i dažbine.
	Učenik /učenica razumije i prihvata da:

VI-B.1	inovacije i poduzetništvo značajni su za ekonomski razvoj društva i za poboljšanje socijalnog i finansijskog statusa pojedinca i zajednice;
VII-B.3	inicijativa je važan uslov za unošenje promjena u lični život i život zajednice, a uspješnost promjena povezana je sa suočavanjem s izazovima i/ili preuzimanjem rizika.

REZULTATI UČENJA

Tema: ***LIKOVNI JEZIK***
Ukupno časova: 4

Rezultati učenja:
Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna:

1. da pravi razliku između vrsta umjetnosti (u okviru dvodimenzionalnih i trodimenzionalnih umjetnosti) i da koristi likovni jezik pri upoređivanju likovnih područja;
2. da opisuje likovne elemente i likovne principe za svako likovno područje;
3. da prepoznaje integraciju, inovaciju, motiv, ideju i tehniku likovnih djela te da ih opisuje i upoređuje koristeći likovni jezik.

Sadržaji (i pojmovi):	**Standardi za ocjenjivanje:**
• **Likovna područja** (likovni jezik, dvodimenzionalna umjetnost, crtanje, slikanje, grafika, dizajn i vizuelne komunikacije u 2D, trodimenzionalna umjetnost, skulptura, dizajn i vizuelne komunikacije u 3D)	• Razlikuje vrste dvodimenzionalnih umjetnosti (crtanje, slikanje, grafika i dizajn i vizuelne komunikacije u 2D). • Razlikuje vrste trodimenzionalnih umjetnosti (skulptura i dizajn i vizuelne komunikacije u 3D). • Upoređuje likovna područja i koristi likovni jezik (crtanje, slikanje, grafika, skulptura, dizajn i vizuelne komunikacije).
• **Likovni elementi i likovni principi** (kompozicija, intenzitet boje, tekstura, gradacija, stvarni prostor i iluzija prostora, linearna perspektiva, proporcije, zlatni presjek)	• Definira likovne elemente i likovne principe: kompoziciju, intenzitet boje, teksturu, gradaciju, stvarni prostor i iluziju prostora, linearnu perspektivu, proporcije i zlatni presjek za svako likovno područje.
• **Estetska procjena** (integracija, motiv, ideja, tehnika)	• Prepoznaje integraciju u umjetničkom izražavanju. • Opisuje i upoređuje likovna djela (motiv, ideju i tehniku) koristeći likovni jezik.

Primjeri za aktivnosti

- Učenici podijeljeni u male grupe/parove na tabli izrađuju šematski prikaz kojim ilustriraju podjelu likovnih područja u okviru vrsta likovnih umjetnosti (dvodimenzionalne i trodimenzionalne). Potom podjele prezentiraju pred učenicima.

- Učenici izrađuju nastavni materijal u obliku postera o likovnim elementima i likovnim principima (kompozicija, intenzitet boje, tekstura, gradacija, stvarni prostor i iluzija prostora, linearna perspektiva, proporcije i zlatni presjek) za svako likovno područje.
- Učenici, podijeljeni u grupe, istražuju inovativan pristup u umjetnosti i povezuju ga sa svakodnevnim životom. Razgledaju djela iz fotografije, kataloga, mozaika, freske, arhitekture, enterijera i eksterijera. Potom analiziraju djela kroz motiv, ideju, tehniku te likovne elemente i principe koristeći likovni jezik i daju primjere kako se koriste/mogu koristiti u svakodnevnom životu. Na kraju svaka grupa izrađuje prezentaciju (na papiru ili digitalno) na temu: Mi koračamo zajedno s vremenom.

Tema: ***DVODIMENZIONALNA UMJETNOST***
Ukupno časova: 23

Rezultati učenja:

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna:

1. da primjenjuje kombinacije likovnih elemenata u likovnoj kompoziciji, primjenjuje viziranje, prikazuje različite proporcije, razlikuje stvarni prostor od iluzije prostora i primjenjuje linearnu perspektivu;
2. da razlikuje boje prema intenzitetu, primjenjuje miješanje boja i usavršava različite slikarske tehnike pri slikanju prema posmatranju, sjećanju i vlastitoj zamisli te razvija istraživačke vještine;
3. da prepoznaje grafičke tehnike ravnog i propusnog tiska te primjenjuje tehniku šablona;
4. da kreira i uređuje fotografije te izrađuje videoklipove koristeći digitalne softvere i aplikacije.

Učenik/učenica će:

5. razvijati maštu i kreativnost pri stvaranju likovnih radova;
6. razvijati sposobnost za estetsku procjenu likovnih djela i učeničkih radova.

Sadržaji (i pojmovi):	**Standardi za ocjenjivanje:**
• **Crtanje i crtačke tehnike** (kompozicija, viziranje, proporcije, stvarni prostor, iluzija prostora, linearna perspektiva, tačka iščezavanja)	• Kombinira likovne elemente u likovnoj kompoziciji. • Primjenjuje viziranje pri crtanju. • Razlikuje i primjenjuje proporcije u crtežu. • Pravi razliku između stvarnog prostora i iluzije prostora. • Primjenjuje linearnu perspektivu.
• **Slikanje i slikarske tehnike** (primarne, sekundarne i međuboje, intenzivne i neintenzivne boje, nijansa boje, optičko miješanje boja, freska, mozaik)	• Primjenjuje miješanje boja pri dobijanju sekundarnih boja i međuboja. • Primjenjuje slikarske tehnike: vodene boje, tempere, akrilne boje, pastel i flomastere. • Pravi razliku između intenzivnih i neintenzivnih boja i koristi ih na slici. • Slika oblike i veličine miješanjem boja koje odgovaraju zadanoj postavci. • Prepoznaje optičko miješanje boja u likovnom djelu i primjenjuje ga u vlastitom radu. • Razvija istraživačke vještine pri izradi grupnih prezentacija o freskama i mozaicima.

• **Grafika i grafičke tehnike** (ravni tisak (litografija), propusni tisak (sito tisak / serigrafija), šablon)	• Pravi razliku između grafičkih tehnika ravnog i propusnog tiska. • Koristi šablon kao varijantu tehnike propusnog tiska.
• **Dizajn i vizuelne komunikacije u 2D** (analogna fotografija, digitalna fotografija, kadar, digitalni zapis, video, videoklip, sekvenca, video-efekt, video-kreatori, video-konverteri)	• Razlikuje vrste fotografije. • Stvara digitalni zapis (fotografiju, video/videoklip). • Stvara kompoziciju od fotografija i teksta u tehnici kolaža. • Koristi grafičke računarske programe/aplikacije i njihove vizuelne efekte za uređivanje i kreiranje fotografija i videa.

Primjeri za aktivnosti:

- Učenici primjenjuju stečena znanja o likovnim elementima i kombinirajući ih stvaraju likovnu kompoziciju u crtačkoj tehnici po izboru (olovka, ugalj, tuš, lavirani tuš i dr.) na temu Ljetni raspust.
- Učenici crtaju prema postavljenoj Mrtvoj prirodi primjenjujući viziranje, kadriranje i proporcije.
- Učenici se upoznaju sa značajem proporcija u likovnim djelima i arhitekturi, kao i s pojmom zlatnog presjeka, kroz analizu djela renomiranih autora („Mona Liza“ i „Vitruvijev čovjek“ Leonarda da Vinčija, „Sveta porodica“ Mikelanđela, „Posljednja večera“ Salvadora Dalija, Partenon, Ajfelov toranj, Le Korbizje i drugi). Potom crtaju primjere iz prirode gdje se uočavaju zlatni presjek i tretman proporcija (puž, školjke, cvjetovi, ljudsko uho i sl.).
- Učenici se upoznaju s terminima stvarni prostor i iluzija prostora. Potom, podijeljeni u male grupe/parove, identificiraju djela renomiranih autora kao primjere tretmana stvarnog prostora (arhitektura, skulptura, objekt, umjetnička instalacija i dr.) i iluzije prostora (slikarstvo, grafika, crtež, fotografija, digitalna umjetnost i dr.) te svoja zapažanja prezentiraju pred učenicima.
- Učenici crtaju urbane motive, motive iz prirode ili unutrašnji prostor, primjenjujući linearnu perspektivu, s jednom tačkom iščezavanja.
- Učenici slikaju krug od 12 boja (primarne, sekundarne i međuboje), primjenjujući vodene, akrilne ili tempera boje. Pri tome od primarnih boja metodom fizičkog miješanja dobijaju sve ostale boje.
- Učenici crtaju kompoziciju od više jednostavnih oblika koji se preklapaju. Potom boje oblike primarnim ili sekundarnim bojama koristeći akvarelne boje/tuševe u boji/akrilne boje, pri čemu se na mjestima preklapanja dobijaju miješavine dviju boja. Zatim pred učenicima prezentiraju svoje slike i diskutiraju o miješanju boja: kakav rezultat (intenzitet i čistoća boje) se dobija miješanjem susjednih boja iz kruga boja, a kakav rezultat se dobija miješanjem suprotnih boja iz kruga boja.
- Učenici uspoređuju boje u djelima poznatih umjetnika (Vasilij Kandinski, Sonja Delone, Kaspar David Fridrih, Vilijam Tarner, Jan Vermer, Rembrant, Ežen Delakroa, Žak Luj David, Pol Kle, Viktor Vazareli i dr.) i razlikuju ih prema njihovom intenzitetu. Potom identificiraju intenzivne i neintenzivne boje u okruženju (u učionici, školskom dvorištu i sl.).
- Učenici, podijeljeni u grupe (4–6 učenika), na velikom papiru – hameru crtaju konturu drveta. Potom list olovkom dijele na onoliko dijelova koliko grupa ima članova. Svaki učenik ima zadatak da u svom dijelu fragmente drveta oslika intenzivnim bojama, a pozadinu neintenzivnim bojama, primjenjujući kombinovanu tehniku (pasteli, tempera, akvarel, akril, flomasteri i dr.). Na kraju svaka grupa prezentira svoju sliku pred učenicima.
- Učenici razmatraju primjere djela poznatih umjetnika s motivom mrtve prirode (na primjer: Pol Sezan, Karavađo, Piter Klas, Šarden, Lazar Ličenoski i dr.) i na njima uočavaju boje te diskutiraju o načinu na koji se boje primjenjuju u umjetničkim djelima.
- Učenici posmatraju aranžiranu postavku (mrtvu prirodu) i uočavaju boje u njoj. Olovkom crtaju postavku poštujući proporcije, a potom je slikaju primjenom vodenih, akrilnih ili tempera boja. Pri slikanju koriste postupak miješanja boja kako bi dobili željenu nijansu.

- Učenici razmatraju primjere djela neoimpresionizma (Žorž Sera, Pol Sinjak, Anri Kros i dr.) i na njima uočavaju optičko miješanje boja.
- Učenici slikaju na motiv: Pogled kroz prozor, koristeći optičko miješanje boja temperama (umjesto četkica mogu koristiti štapiće za uši).
- Učenici podijeljeni u velike grupe istražuju freske i mozaike iz antičkog, ranohrišćanskog i vizantijskog perioda koristeći enciklopedije i internet. Na kraju svaka grupa izrađuje prezentaciju o značajnijim freskama i mozaicima kod nas (na papiru ili digitalno).
- Učenici u malim grupama/parovima razmatraju poznata grafička djela u tehnikama ravnog tiska (litografije Tuluz-Lotreka) i propusnog tiska (djela Endija Vorhola), proučavajući specifičnosti i načine izvođenja navedenih grafičkih tehnika. Potom od njih kreiraju edukativne dijagrame/postere koje postavljaju u učionici i prezentiraju.
- Učenici na debljem papiru/tanjem kartonu izrađuju crtež za šablon na temu po vlastitom izboru. Potom oblik sa crteža koji treba biti ispunjen bojom sijeku/uklanjaju pomoću skalpela i makaza. Papir pričvršćuju za tkaninu/majicu i pomoću spužvice i akrilne boje tapkanjem izvode šablonski tisak.
- Učenici, koristeći internet, istražuju temu fotografije, historiju fotografije i njene vrste (crno-bijela, kolor fotografija, analogna i digitalna fotografija). Kroz iste primjere razmatraju i upoređuju motive te se upoznaju s pojmom kadar. Potom samostalno biraju motiv iz okoline i planiraju kadar koji fotografiraju fotoaparatom ili mobilnim telefonom stvarajući fotografiju/digitalni zapis.
- Učenici diskutiraju o potrebi fotografije u dizajnu. Potom istražuju/interveniraju na fotografiji (mijenjaju kolorit, efekte, dodaju emotikone, tekst, od kolor fotografije stvaraju crno-bijelu verziju i obrnuto, retro efekt i sl.) te pomoću digitalnih alata i online aplikacija kreiraju pozivnicu (rođendansku, za zabavu, događaj i sl.).
- Učenici podijeljeni u velike grupe planiraju i kreiraju kompoziciju kombiniranjem odštampanih fotografija i isječenih slova/teksta (iz novinskog papira) u tehnici kolaža.
- Učenici tokom šetnji, događaja u školi i izvan nje snimaju klipove i sekvence. Potom ih povezuju u kratki video na ekološke teme kojem dodaju vizuelne efekte koristeći digitalne alate na računaru ili online/mobilne aplikacije (video kreatore, video konvertere i sl.). Videozapise prezentiraju pred učenicima.

Tema: ***TRODIMENZIONALNA UMJETNOST***

Ukupno časova: 9

Rezultati učenja:

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna:

1. da prepoznaje i upoređuje proporcije u trodimenzionalnim oblicima plastičnog oblikovanja te primjenjuje različite skulptorske tehnike i postupke;
2. da prepoznaje potrebu za dizajnom namještaja i modnim dizajnom, stvara idejno rješenje za dizajn enterijera/namještaja, dizajn odjeće/modnog dodatka te umije koristiti i prezentirati informacije na temu arhitekture.

Učenik/učenica će:

3. razumjeti potrebu za stilom, modom i modnim dizajnom;
4. razvijati maštu i kreativnost pri stvaranju likovnih radova;
5. razvijati manuelne vještine;
6. razvijati sposobnost za estetsku procjenu likovnih djela i učeničkih radova.

Sadržaj (i pojmovi):	**Standardi za ocjenjivanje:**

• **Plastično oblikovanje** (skulptura, proporcije, konstrukcija, modeliranje, kaširanje)	• Prepoznaje i uspoređuje proporcije veličina u trodimenzionalnom djelu. • Primjenjuje konstrukciju i tehniku modeliranja pri izradi ljudske figure od gline. • Kombinira kaširanje i bojenje pri izradi maske. • Interpretira značenje/simboliku izrađene skulpture.
• **Dizajn i vizuelne komunikacije u 3D** (unutrašnji dizajn/enterijer, dizajn namještaja, stil, moda, modni dizajn, modni dodatak, arhitektura, historijski lokalitet, arhitektonska građevina)	• Prepoznaje proizvode iz oblasti unutrašnjeg dizajna/enterijera i dizajna namještaja. • Primjenjuje kombinovane tehnike pri dizajniranju namještaja. • Kreira idejno rješenje za odjeću/modni dodatak. • Prepoznaje razlike u arhitekturi različitih historijskih perioda (antička, srednjovjekovna, renesansna, moderna). • Koristi posmatranje pri crtanju arhitektonskih građevina.

Primjeri za aktivnosti

- Učenici, podijeljeni u male grupe/parove, koristeći internet, razmatraju primjere skulptura ljudskih figura te uočavaju i uspoređuju njihove proporcije (primjeri Mikelanđela, Rodena, prahistorijskih figurina, egipatskih skulptura, antičkih skulptura i dr.).
- Učenici izrađuju konstrukciju od žice, štapića, ljepljive trake i dr. za skulpturu s motivom ljudske figure. Potom koriste konstrukciju za modeliranje u glini.
- Učenici, podijeljeni u parove, koristeći internet, posmatraju tradicionalne maske za lice iz različitih kultura (na primjer: afričke, kineske, meksičke maske, makedonske maske – zlatne maske iz Trebeništa i dr.).
- Učenici podijeljeni u parove izrađuju maske kaširanjem novinskog papira i salveta na balonu. Nakon što se dobijeni oblik osuši, siječe se na dva jednaka dijela (za svakog učenika po jedna polovina). Potom se dodaju/lijepe detalji, a maske se boje temperama/akrilnim bojama i flomasterima.
- Učenici izlažu svoje skulpture i maske te ih prezentiraju pred učenicima, interpretirajući njihovo značenje/simboliku.
- Učenici podijeljeni u male grupe, koristeći internet, istražuju temu unutrašnjeg dizajna/enterijera, potrebu za proizvodima i njihove stilske razlike kroz historiju dizajna enterijera/namještaja. Potom izrađuju prezentaciju (na papiru ili digitalno) s primjerima poznatih arhitekata i dizajnerskih kuća.
- Učenici izrađuju nacrt/idejno rješenje za komad namještaja po vlastitom izboru u kombinovanim tehnikama (crtaju olovkom/tušem, koriste lenjir, šestar i drugo, a zatim crtež boje drvenim bojicama, flomasterima, tuševima u boji, akrilnim bojama i dr.).
- Učenici istražuju, upoznaju se i diskutiraju o potrebi i razvoju stilova, mode i modnih dodataka nekada i danas. Potom izrađuju idejno rješenje za odjeću ili modni dodatak, skiciraju ga tehnikom olovka/tuš, a zatim ga boje drvenim bojicama, flomasterima ili akvarelnim bojama ili stvaraju u tehnici kolaža (tekstil, karton, vuna i dr.).
- Učenici podijeljeni u velike grupe istražuju temu arhitekture kroz historijske periode i uočavaju razlike (antička, srednjovjekovna, renesansna i moderna arhitektura) koristeći enciklopedije i internet. Na kraju svaka grupa izrađuje prezentaciju o najznačajnijim karakteristikama određenog (izabranog) historijskog perioda u arhitekturi (na papiru ili digitalno).

- Učenici posmatraju značajne arhitektonske građevine u svom kraju (npr. antička nalazišta i iskopine, historijski zaštićene objekte/spomen-kuće, muzeje, vjerske, obrazovne, administrativne objekte i sl.). Potom crtaju određeni objekt/lokalitet na temu: Arhitektura mog kraja. Crteži svih učenika spajaju se u zajednički rad – album.

INKLUZIVNOST, RODNA RAVNOPRAVNOST/SENZITIVNOST, INTERKULTURNOST I MEĐUPREDMETNA INTEGRACIJA

Nastavnik primjenjuje inkluzivnost u nastavi putem uključivanja svih učenika u sve aktivnosti za vrijeme časa. Pritom, omogućava da svako dijete bude kognitivno i emocionalno angažavano putem korišćenja odgovarajućih metodičkih pristupa (individualizacija, diferencijacija, timski rad, podrška saučenika itd). Prilikom rada sa učenicima sa smetnjama u razvoju primjenjuje individualni obrazovni plan (sa prilagođenim ishodima učenja i standardima za ocjenjivanje) i uvijek kada je to moguće koristi dodatnu podršku drugih osoba (lične i obrazovne asistente, obrazovne medijatore, tutore-volontere i profesionalce iz škola sa resursnim centrom). Redovno prati sve učenike, naročito one iz ranjivih grupa, da bi mogao na vrijeme da identifikuje teškoće u učenju, da ih podstiče i podržava u postizanju rezultata učenja.

Prilikom realizovanja aktivnosti nastavnik podjednako tretira i dječake i djevojčice, pri čemu vodi računa da im ne dodjeljuje rodno stereotipne uloge. Prilikom formiranja radnih grupa nastoji da obezbjedi balans u odnosu na pol. Prilikom izbora dodatnih materijala u nastavi koristi ilustracije i primjere koji su rodovo i etnički/kulturno senzitivni i podstiču rodnu ravnopravnost, odnosno promovišu interkulturalizam.

Uvijek kada je to moguće, nastavnik koristi intergraciju tema/sadržaja/pojmova prilikom planiranja i realizacije nastave. Integracija omogućava učenicima da uključuju perspektive i ostalih nastavnih predmeta u ono što izučavaju ovim nastavnim predmetom i da povezuju znanja iz različitih oblasti u jednu cjelinu.

OCJENJIVANJE POSTIGNUĆA UČENIKA

Da bi se omogućilo učenicima da postignu očekivane standarde za ocjenjivanje, nastavnik u kontinuitetu prati aktivnosti učenika za vrijeme poučavanja i učenja i prikuplja informacije o napretku svakog učenika ponasob. Za učešće u aktivnostima, učenici dobijaju povratnu informaciju kojom se ukazuje na nivo uspješnosti u realizaciji aktivnosti/zadataka i daju se smjernice za poboljšanje (formativno ocjenjivanje). U tom cilju, nastavnik prati i ocjenjuje:

- usmene odgovore na pitanja postavljena od strane nastavnika ili saučenika;
- istrazivačke aktivnosti tokom kojih učenici vrše posmatranje, predstavljanje rezultata i njihovu prezentaciju;
- praktično izvođenje i aktivnost časova pri izradi sopstvenih i zajedničkih radova;
- radovi (crteži, slike, grafike, skulpture, dizajni, ilustracije, prezentacije, modeli itd.);
- estetsku procjenu umjetničkih djela i učeničkih stvaralaštva;
- odgovore za vrijeme kvizova (kratkih testova) koji su dio učenja.

Nakon završenog učenja svake teme, učenik dobija sumativnu ocjenu u vidu opisa postignutih standarda ocjenjivanja. Sumativno ocjenjivanje se sprovodi kao kombinacija rezultata ostvarenog u praktičnim stvaralačkim aktivnostima i teorijskom dijelu – kroz usmene odgovore i provjeru znanja likovnog jezika u kombinaciji sa ocjenom o napretku, koja je konstatovana putem različitih tehnika formativnog ocjenjivanja.

Početak implementacije nastavnog plana i programa	školska 2026/2027
Institucija/ nosilac programa	Biro za razvoj obrazovanja
Sukladno članu 30, stav 3 Zakona o osnovnom obrazovanju („Službeni glasnik Republike Sjeverne Makedonije“ br. 161/19, 229/20, 3/25 i 74/25), ministrica obrazovanja i nauke donijela je nastavni program za predmet *Likovno obrazovanje* za VIII razred.	br. 12-12084/2 12.09.2025. godina Ministrica obrazovanja i nauke, prof. dr Vesna Janevska, s.r. _____